

Οι Δύο νέοι Άγιοι Οικουμενικοί Πατριάρχες

[Πατριαρχεία](#) / [Οικουμενικό Πατριαρχείο](#)

Την αγιοκατάταξη των Πατριαρχών Κυρίλλου Λουκάρεως εκ Κρήτης και Κυρίλλου του Έκτου εκ Θράκης αποφάσισε το Οικουμενικό Πατριαρχείο χθες κατά την τακτική συνεδρίαση της Αγίας και Ιεράς Συνόδου του μηνός Ιανουαρίου, υπό την προεδρία του Παναγιωτάτου Οικουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου.

Το ανακοινωθέν του Πατριαρχείου αναφέρει τα εξής:

«Συνήλθε σήμερα, 11ην τ.μ. Ιανουαρίου 2022, η Αγία και Ιερά Σύνοδος εις τας τακτικές συνεδρίας τού μηνός Ιανουαρίου, υπό την προεδρίαν της Α. Θ. Παναγιότητος, καθ' ην:

α) Φιλοτιμία καί προαιρέσει Αυτής, εισηγήσει δε της Κανονικής Επι-τροπής, κατετάγησαν εις το Αγιολόγιον της κατ' Ανατολάς Ορθοδόξου Εκκλησίας οι μαρτυρικώς τελειωθέντες αοίδιμοι Προκάτοχοι Αυτής Οικουμενικοί Πατριάρχαι Κύριλλος Α΄, ο Κρης, ο Λούκαρις, καί Κύριλλος Στ΄, ο Θραξ, μεγάλως υπέρ της αμωμήτου ημών πίστεως αγωνισθέντες.

β) Συζητήσεως γενομένης περί της αντικανονικής εισπηδήσεως της Εκκλησίας της Ρωσσίας εις την δικαιοδοσίαν τού παλαιφάτου Πατριαρχείου Αλεξανδρείας, εξεφράσθη ομοφώνως η αδελφική προς αυτό συμπάραστασις της Πρωτοθρόνου Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, επιφυλασσομένης όπως πράξει παν το επ' αυτή διά την αποκατάστασιν της κανονικής τάξεως εν τη Αφρικανική Ηπείρω.

Εκ της Αρχιγραμματείας της Αγίας καί Ιεράς Συνόδου».

Οι βιογραφίες των δύο Πατριαρχών

Κύριλλος Α΄ Λούκαρις

Όλη του ή ζωή χαρακτηρίζεται από αδιάκοπον δραστηριότητα καί συνεχή άγωνίαν δια τήν άκεραιότητα καί διασφάλισιν τής Όρθοδόξου Έκκλησίας.

Έγεννήθη εις τò Ηράκλειον τής Κρήτης τò 1572 καί είχε τήν μεγάλην εύκαιρίαν νά μαθητεύση πλησίον τού όνομαστού διδασκάλου τής Σχολής τού Σιναΐτικοϋ Μετοχίου, Μελετίου Βλαστοϋ. Μετά άπό τās έγκυκλίους σπουδās του εις τήν Κρήτην ήκολούθησε τόν δρόμον τής άνωτέρας καί άνωτάτης παιδείας πλησίον τού διαπρεπούς λογίου συγγραφέως, έπισκόπου Κυθήρων καί ιεροκήρυκος Μαξίμου Μαργουνίου (1549-1602) εις τήν Βενετίαν (1584-1588) καί κατόπιν εις τò φημισμένον Πανεπιστήμιον τής Παδούης άπό τò 1589 έως τò 1593. Τò 1593, εις ήλικίαν 21 έτῶν, έχειροτονήθη διάκονος καί μετέπειτα πρεσβύτερος άπό τόν έπιφανή πατριάρχην Άλεξανδρείας Μελέτιον Πηγᾶ (1549-1601), ό όποίος ένωρίς διέκρινε τὰ προσόντα τού νεαροϋ Κυρίλλου καί έφανέρωσε παντοιοτρόπως τήν πατρικήν του φροντίδα.

Ό Κύριλλος συνεδέθη με τò Οίκουμενικόν Πατριαρχεϊον καί ιδιαίτερα με τόν μεγάλον πατριάρχην Ίερεμίαν Β΄ τόν Τρανόν. Έγνώρισε άπό κοντά τὰ προβλήματα τῶν όρθοδόξων έκκλησιῶν καί με τόν αύθορμητισμόν ποϋ τόν έχαρακτήριζε περιώδευσε τήν νοτιοδυτικήν Ρωσσίαν καί ιδιαίτερα τήν Ούκρανίαν δια νά ένισχύση τò φρόνημα τῶν όρθοδόξων καί νά τούς προφυλάξη άπό τήν προσηλυτιστικήν προπαγάνδαν καί δρᾶσιν τής Ουνίας.

Μόλις 30 έτῶν, τò 1601, διεδέχθη εις τόν πατριαρχικόν θρόνον Άλεξανδρείας τόν

Μελέτιον Πηγᾶν. Ὡς πατριάρχης Ἀλεξανδρείας (1601-1620) ἀναδιοργάνωσε οἰκονομικὰ τὸ πατριαρχεῖον, ἐπεσκεύασε ναοὺς, ἡσχολήθη συστηματικῶς μὲ τὸ κήρυγμα τοῦ θείου λόγου καὶ μὲ συνεχῇ ἀλληλογραφίαν συνειργάσθη στενῶς μὲ τὰς ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων, τῆς Κύπρου καὶ τῆς ΝΔ. Ῥωσσίας. Τὸ 1612 καὶ διὰ μικρὸν χρονικὸν διάστημα τοῦ ἀνετέθη «ἡ ἐπιτήρησις» τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου. Ἄλλα πάντοτε τὸν ἀπασχολοῦσε τὸ πρόβλημα τῆς Οὐνίας εἰς τὴν ΝΔ. Ῥωσσίαν καὶ Κωνσταντινούπολιν. Θέλων νὰ ἐξισορροπήσῃ καὶ ὁμαλοποιήσῃ τὰς σχέσεις τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν ἔναντι τῶν πατριαρχείων τῆς Ἀνατολῆς συνειργάσθη μὲ τὴν Ἀγγλικανικὴν ἐκκλησίαν μὲ τὴν πρόθυμον συμπαράστασιν τῶν πρεσβευτῶν τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ὀλλανδίας εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἡ συνεργασία συνεχίσθη ἀργότερον μὲ τοὺς καλβινιστὰς θεολόγους τῆς Γενεύης. Εἰς τὰ πλαίσια αὐτῶν τῶν διαχριστιανικῶν προσεγγίσεων περιλαμβάνεται καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ νεαροῦ τότε Μακεδόνοιο καὶ μετέπειτα πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Μητροφάνους Κριτοπούλου (1589-1639) ὡς ὑποτρόφου εἰς τὴν Ἀγγλίαν διὰ σπουδᾶς, ἡ δωρεὰ πολυτίμου χειρογράφου, μὲ ἀραβικὴν μετάφρασιν, τῆς Πεντατεύχου εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Καντερβουρίας Land, καθὼς καὶ ἡ ἀποστολὴ σπουδαίου ἀλεξανδρινοῦ κώδικος τῆς Ἀγίας Γραφῆς εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας Ἰάκωβον Α΄.

Ἡ πατριαρχικὴ Σύνοδος Κωνσταντινουπόλεως «τὸν ἐπ’ ἀρετῇ καὶ σοφίᾳ διαβόητον Κύριλλον Λούκαριν» ἀνεβίβασεν εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον τὴν 4ην Νοεμβρίου 1620. Ὡς Οἰκουμενικὸς πατριάρχης (1620-1638 πατριάρχευσε πέντε φορές: α΄ 1620-23, β΄ 1623-33, γ΄ 1633-34, δ΄ 1634-35, ε΄ 1637-38) εὐρέθη εἰς τὸ ἐπίκεντρον τῆς ὀξυτάτης διαμάχης Παπισμοῦ καὶ Μεταρρύθμισεως. Αἱ ἐκκλησίαι τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἰδιαιτέρως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπέφεραν ἀπὸ τὴν ἀσφυκτικὴν καὶ ἐξοργιστικὴν προπαγάνδα τῶν Ἰησουϊτῶν. Εἰς τὰς συστηματικὰς καὶ ἀλληλοσυγκρουόμενας κινήσεις Ἰησουϊτῶν καὶ Μεταρρυθμιστῶν συνέπραττε καὶ ἡ πολιτικὴ διπλωματία μὲ κάθε τρόπο καὶ μέσον, φανερώς ἢ παρασκηνιακῶς. Γαλλία καὶ Αὐστρία προσέφεραν τὰς ὑπηρεσίας των εἰς τὴν Ῥώμην, ὅπου ἡ Congregatio de propaganda fide ἡγωνίζετο ἔναντιον τοῦ Κυρίλλου: Ἐχρησιμοποιεῖ ὡς ὄπλα τὸν ἐπηρεασμὸν τοῦ ἐλληνικοῦ κλήρου καὶ λαοῦ διαδίδοντας ὅτι ὁ πατριάρχης ἦτο καλβινιστὴς ἐνῶ ταυτόχρονα οἱ πρεσβευταὶ Γαλλίας καὶ Αὐστρίας ἀπαιτοῦσαν ἀπὸ τὴν Ὑψηλὴν Πύλην τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Πατριάρχου.

Πέντε φορές εἰς τὸ διάστημα τοῦτο τὸν κατέβασαν ἐκ τοῦ θρόνου του καὶ πέντε φορές μὲ τὴν ψῆφο τοῦ κλήρου καὶ τὴν συμπαράστασιν τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ ἀνέβηκε πάλιν εἰς αὐτόν. Ἀγγλικοὶ καὶ Διαμαρτυρόμενοι (Ἀγγλοὶ, Ὀλλανδοί, Γερμανοὶ, Σουηδοί) ὑπεστήριζαν κάθε φορὰ καὶ πρὸς ἴδιον ὄφελος τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Λουκάρεως. Μέσα εἰς αὐτὴν τὴν δίνην τῶν θρησκευτικοπολιτικῶν ἀνταγωνισμῶν καὶ τὸ ἐπικίνδυνον κλίμα ποὺ εἶχε διαμορφωθεῖ ὁ Κύριλλος

Λούκαρις έπολιτεύετο κατὰ τρόπον ποὺ θεωροῦσε ὅτι ἐξυπηρετοῦσε καλύτερον τὰ συμφέροντα τῆς Ὁρθοδοξίας. Εἶχε πλήρη συναίσθησιν τῆς κρισιμότητος τῶν καιρῶν καὶ τοῦ διαβρωτικοῦ ἔργου τῶν Ἰησουϊτῶν καθὼς διετύπωνε τὰς ἀπόψεις του: «Γυρεύουσι (οἱ Ἰησούτες) τὸν χαλασμόν μας καὶ τὸν ἀφανισμόν τοῦ Πατριαρχείου καὶ ὅλης τῆς ἐκκλησίας τῶν Γραικῶν». Ἀλλὰ καὶ οἱ Καλβινισταὶ ἀπὸ τὴν πλευρά των χρησιμοποιοῦσαν πολιτικὴν δύναμιν, διπλωματίαν, χρήματα καὶ κάθε μέσον διὰ νὰ φέρουν κοντὰ εἰς τὰς δικὰς των θέσεις τὸ Πατριαρχεῖον καὶ τὴν Ὁρθόδοξον ἐκκλησίαν. Ἰδιαιτέρως ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ὀλλανδίας Κορνήλιος Haga ἐξαντλοῦσε ὅλη του τὴν ἐπιρροήν εἰς αὐτὸν τὸν ἀδυσώπητον ἀγῶνα πλαισιωμένος ἀπὸ τὸν καλβινιστὴν θεολόγον Ἀντώνιο Leger, ὁ ὁποῖος μὲ φλογερὰ κηρύγματα, θεολογικὰς συζητήσεις καὶ διαπροσωπικὰς σχέσεις κατόρθωσε τελικὰ νὰ ἐπιρρεάσῃ τὸ στενὸν περιβάλλον τοῦ Πατριάρχου ποὺ τὸ ἀποτελοῦσαν ὁ Ναθαναὴλ Κωνῶπιος, ὁ Μελέτιος Ποντόγαλος, ὁ Θεόφιλος Κορυδαλλεύς, ὁ Ἰωάννης Καρυοφύλλης. Ἐκείνην τὴν ἐποχὴν οἱ Καλβινισταὶ τῆς Γενεύης ἐφρόντισαν νὰ ἐκδοθῇ καὶ νὰ κυκλοφορήσῃ ἡ Ἁγία Γραφή εἰς ἀπλοελληνικὴν μετάφρασιν, ἡ ὁποία ἐγένεε ἀπὸ τὸν Μάξιμον τὸν Καλλιπολίτην. Ὁ Κύριλλος ἠναγκάσθη νὰ ἐγκρίνῃ τὴν μετάφρασιν τοῦ Καλλιπολίτου παρόλο ποὺ οἱ Καλβινισταί, μέσῳ αὐτῆς, διέδιδαν εἰς τὰ λαϊκὰ στρώματα τὰς θέσεις των προκαλῶντες σύγχυσιν. Ἀλλὰ ἡ σύγχυσις αὕτη μετεβλήθη εἰς χάος ὅταν οἱ Καλβινισταὶ τῆς Γενεύης ἐκυκλοφόρησαν τὸ 1629 εἰς πρώτην λατινικὴν ἔκδοσιν τὴν λεγομένην «Λουκάρειον Ὁμολογίαν» μὲ τὴν ὁποία ὁ πατριάρχης ἐνεφανίζετο εἰς τὸν χριστιανικὸν κόσμον ὅτι δέχεται τὴν διδασκαλίαν τῶν Καλβινιστῶν καὶ ἀπεμπολεῖ τὴν Ὁρθόδοξον πίστιν. Ἀπὸ τὸ 1629 μέχρι τὸ 1633 ἡ «Ἀνατολικὴ ὁμολογία τῆς χριστιανικῆς πίστεως» ἐκυκλοφόρησεν μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίλλου Λουκάρεως εἰς τὴν λατινικὴν, τὴν ἑλληνικὴν, τὴν γαλλικὴν, τὴν γερμανικὴν καὶ ἀγγλικὴν γλῶσσαν. «Ἡ κακόζηλος αὕτη Ὁμολογία διηγείρε πανταχοῦ εἰς τὰς ἐκκλησίας μέγιστον θόρυβον καὶ δυσπερίγραπτον ταραχὴν, ἀπασχολήσασα οὐ μόνον ἐκκλησιαστικούς, θεολογικούς, ἀλλὰ καὶ πολιτικούς καὶ διπλωματικούς παράγοντας, πάντες δὲ σχεδὸν ἐθεώρησαν ἐν ἀρχῇ αὐτὴν ὡς ψευδεπίγραφον καὶ οὐχὶ ὡς γνήσιον τοῦ πατριάρχου ἔργον» (Ι. Καρμίρης). Πέρασαν ἑκτοτε τριακόσια καὶ πλέον χρόνια ἀπὸ τὴν πρώτην κυκλοφορίαν τῆς λεγομένης «Λουκαρείου Ὁμολογίας». Διαπρεπεῖς ἱστορικοί, θεολόγοι, ἐρευνητὲς προσεπάθησαν νὰ διαλευκάνουν τὸ σκοτεινὸν σημεῖον, ἂν πράγματι ὁ Λούκαρις ἦτο ὁ συντάκτης ἢ ὄχι τῆς ἀποδιδομένης εἰς αὐτὸν ἀπὸ τοὺς Καλβινιστάς, Ὁμολογίας. Ὁ ἴδιος ἠρνήθη πολλάκις προφορικῶς καὶ μὲ τὴν στάσιν του καὶ τὰς ἐπιστολάς του διεκήρυττε τὴν Ὁρθόδοξον πίστιν του. Μέχρι τὸν θάνατόν του ὅμως δὲν τὴν ἀπεκήρυξε μὲ γραπτὸν κείμενον. Ἡ ἐκκλησία μὲ ἀλλεπάλληλας Συνόδους κατεδίκασεν τὴν Ὁμολογίαν ὡς αἰρετικὴν καὶ ξένην πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον πίστιν τῶν Πατέρων.

Ἡ τραγικὴ φυσιογνωμία τοῦ Κυρίλλου Λουκάρεως εὐρέθη εἰς τὸ μέσον ἀντιτιθεμένων θρησκευτικῶν ρευμάτων. Ἀπὸ τὴν μίαν οἱ Διαμαρτυρόμενοι ἐπάσχιζον νὰ προσεταιρισθοῦν τοὺς Ὀρθοδόξους εἰς τὸν ἀγῶνα των ἐναντίον τῶν Ῥωμαιοκαθολικῶν, ἀφοῦ ἔφθασαν ὡς τὸ ἀκράϊον σημεῖον νὰ χρησιμοποιήσουν καὶ τὸν ἴδιο τὸν Πατριάρχην μὲ τὴν «Λουκάρειον Ὁμολογίαν» διὰ νὰ διαδώσουν τὰς νεοφανεῖς θέσεις των. Ἀπὸ τὴν ἄλλην αἱ μηχανορραφαὶ τῶν Ἰησουϊτῶν ἔφθασαν ἕως τὰ μὴ περαιτέρω. Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἀπροστάτευτος, ἔρημος καὶ προδωμένος ἐδικάσθη, κατεδικάσθη καὶ τῇ 27ῃ Ἰουνίου 1638 ἐστραγγαλίσθη. Τὸ σῶμα του ἐρρίφθη εἰς τὸν Βόσπορον. Μετὰ ἀπὸ ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα, καθὼς σημειώνει ὁ Μ. Γεδεὼν «ἡ θάλασσα, ἥτις συμπαθοῦσα τῷ θαυμασιωτάτῳ τῆς Ὀρθοδοξίας ὑπερμάχῳ, ἐξέβρασεν αὐτὸ (τὸ πτῶμα) παρὰ τὴν νῆσον Χάλκην». Ἐτάφη μὲ τιμὰς ἀπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Παρθένιον τὸν Α΄ (1639-1644) εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἱστορικοῦ μοναστηρίου τῆς Παναγίας τῆς Καμαριωτίσσης ἐν Χάλκῃ.

Κύριλλος Στ΄

Μητροπολίτης Ἰκονίου καὶ Ἀνδριανουπόλεως καὶ μετέπειτα Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ἀνέπτυξε ἀξιόλογον δραστηριότητα ὅσον ἀφορᾷ τὴν καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων καὶ τὴν πνευματικὴν πρόοδον εἰς τὴν ἐκάστοτε ἐπικράτειάν του, ἐνῶ ἡσχολήθη καὶ μὲ τὴν συγγραφὴν πρωτοτύπων ἔργων.

Ἐγεννήθη ἐν Ἀνδριανουπόλει ἀπὸ φτωχὴν οἰκογένειαν καὶ τὸ κοσμικὸ του ὄνομα ἦτο Κωνσταντῖνος Σερπεντζόγλους. Παρηκολούθησε μαθήματα εἰς τὴν σχολὴν τῆς πατρίδος του καὶ ἔχοντας διακριθεὶ διὰ τὰς ἐπιδόσεις του ἐκέρδισε τὴν συμπάθειαν τοῦ τότε μητροπολίτου Ἀνδριανουπόλεως Καλλινίκου, ὁ ὁποῖος τὸν ἔθεσε ὑπὸ τὴν προστασίαν του. Μετὰ τὴν ὀλοκλήρωσιν τῆς ἐκεῖ ἐκπαιδεύσεώς του χειροτονεῖται ἀπὸ τὸν τελευταῖον Διάκονος καὶ ἐργάζεται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του ὡς γραμματεὺς.

Τὸ ἔτος 1792 τὸν ἀκολουθεῖ εἰς τὴν Νίκαιαν ὅταν ὁ Καλλίνικος γίνεται ἀρχιμανδρίτης Νικαίας. Κάποιες πηγές, ὥστόσο, τὸν φέρουν – τὴν ἴδια περίοδο – νὰ βρίσκεται πλησίον τοῦ μητροπολίτου Ἐφέσου Γαβριὴλ ὡς διάκονος καὶ γραμματεὺς ἔπειτα ἀπὸ σύστασι τοῦ προστάτου του. Πάντως, τὸ 1801, ὅποτε ὁ Καλλίνικος ἐξελέγη εἰς τὸν πατριαρχικὸ θρόνον, ὁ Κύριλλος μεταβαίνει μαζί του εἰς τὴν Κωνσταντινούπολην καὶ θὰ ὀρίζεται μέγας ἀρχιδιάκονος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ἐκ τῆς θέσεως ταύτης ἔχει ἐνεργὸν συμμετοχὴν εἰς τὴν προσπάθειαν ἀναδιοργάνωσεως τῆς Πατριαρχικῆς Σχολῆς, ἡ ὁποία τὴν περίοδον ἐκείνην μετεφέρθη εἰς τὸν Κουρούτσεσμε.

Παραμένει εἰς τὴν Κωνσταντινούπολην ἕως καὶ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1803, ὅποτε χειροτονεῖται μητροπολίτης Ἰκονίου. Εἰς τὸ ἐξῆς, καὶ διὰ τὰ ἐπόμενα ἑπτὰ ἔτη, ἀναπτύσσει πρωτοβουλίας αἱ ὁποῖαι ἀποσκοποῦν κατὰ κύριον λόγον εἰς τὴν βελτίωσιν τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου καὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν συνθηκῶν τοῦ ποιμνίου του. Ἔτσι, μεταξὺ ἄλλων ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἵδρυσιν σχολείων εἰς τὴν περιοχὴν, τὴν οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν ἀπόρων μαθητῶν καὶ τὴν διανομὴν βιβλίων, ἐνῶ θὰ ἐνδιαφερθῇ καὶ διὰ τὴν ἐπιδιόρθωσιν παλαιῶν ναῶν.

Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ ἔτους 1810 μετατίθεται – πιθανότατα ἔπειτα ἀπὸ ἀπαίτησιν τῶν συμπατριωτῶν του – εἰς τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδαν του διὰ νὰ ἀναλάβῃ τὴν μητρόπολιν Ἀνδριανουπόλεως. Παραμένει εἰς τὴν θέσιν ταύτη ἕως καὶ τὸ 1813, ἔτος κατὰ τὸ ὁποῖον ἐκλέγεται στὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως (4 Μαρτίου 1813) μετὰ ἀπὸ τὴν παραίτησιν τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμία τοῦ Δ΄. Μεταβαίνει εἰς τὴν Πόλιν διὰ νὰ ἀναλάβῃ τὰ νέα του καθήκοντα ἀφήνοντας ὡς διάδοχόν του εἰς τὴν Ἀνδριανούπολιν τὸν Δωρόθεο Πρώτο.

Στὸ διάστημα τοῦτο πρόκειται νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργο του διὰ τὴν πνευματικὴν πρόοδον τῶν ὀρθοδόξων δείχνοντας ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον στὸν τομέα τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἐκτὸς τῆς ἐνασχολήσεως του μὲ διάφορα ἐκκλησιαστικὰ προβλήματα, μεταξὺ τῶν δραστηριοτήτων του περιλαμβάνονται ἡ ἵδρυση μουσικῆς σχολῆς τὸ 1815, ἡ ἀναδιοργάνωσις τοῦ Σπιταλίου (νοσοκομείου) τοῦ Γένους καθὼς καὶ αἱ φροντίδες του διὰ τὴν γενικοτέραν βελτίωσιν τῶν ἐκπαιδευτικῶν δρώμενων καὶ τὴν διάδοσιν θρησκευτικῶν κυρίως βιβλίων.

Μετά ἀπὸ πέντε χρόνια δράσεως εἰς τὸν Πατριαρχικὸν Θρόνον παραιτεῖται τοῦ ἀξιωματός του – ὅπως εἰκάζεται, λόγω ἀπαιτήσεως τοῦ σουλτάνου Μαχμούτ τοῦ Β΄ – τῇ 13ῃ Δεκεμβρίου 1818 καὶ ἐπιστρέφει εἰς τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα του, ὅπου θα παραμείνει διὰ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς του. Ἐκεῖ, φέρεται νὰ συμμετέχῃ εἰς ἐνεργείας διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν σκοπῶν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, τῆς ὁποίας μᾶλλον ὑπῆρξε σύμβουλος ἤδη ἀπὸ τὴν περίοδον τῆς Πατριαρχικῆς του θητείας.

Μὲ τὴν ἔναρξιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τὸ ὄνομά του περιελήφθη εἰς διάταγμα ποῦ ἐξέδωσεν ὁ σουλτάνος καὶ στὸ ὁποῖον ἐδίνετο ἐντολὴ διὰ τὴν θανάτωσιν 30 περίπου ἱερωμένων καὶ προχούντων τῆς Ἀνδριανουπόλεως μὲ τὴν κατηγορίαν τῆς συμμετοχῆς εἰς τὸ κίνημα ἐναντίον του. Ὁ Κύριλλος ἐκτελεῖται δι’ ἀπαγχονισμοῦ τὴν 17ην ἢ 30ην Ἀπριλίου εἰς τὴν θύρα τῆς μητροπόλεως. Τὸ σῶμα του, ἀφοῦ παρέμεινε κρεμασμένο διὰ τρεῖς ἡμέρας, πετάχτηκε τελικὰ στὸν ποταμὸν τοῦ Ἑβρου διὰ νὰ βρεθῇ καὶ νὰ ταφῇ λίγο ἀργότερα ἀπὸ τὸν χωρικὸν Χρῆστο Ἀργυρίου. Τὰ λείψανά του μετεφέρθησαν ἔπειτα ἀπὸ χρόνια εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς Ἀνδριανουπόλεως.

Εἰς τὴν συγγραφικὴν παραγωγὴν τοῦ Κυρίλλου ἀνήκει ὁ Πίναξ χορογραφικὸς τῆς Μεγάλης Ἀρχισατραπείας τοῦ Ἰκονίου, ἓνα ἔργο ποῦ ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν Βιέννην τὸ 1812 διὰ νὰ ἀκολουθήσῃ ἡ ἱστορικὴ περιγραφὴ τοῦ προεκδοθέντος χορογραφικοῦ πίνακος τοῦ Ἰκονίου. Τὸ δεῦτερον τοῦτο σύγγραμμα, τὸ ὁποῖο ἐξεδόθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ 1815, ἀποτελεῖ μίαν ἐπεξηγήσιν τοῦ Πίνακος, ἐνῶ περιλαμβάνει καὶ μίαν περιγραφὴν τῆς Ἀνδριανουπόλεως καὶ τῶν περιοχῶν γύρω ἀπὸ τὴν Θράκη. Τῶν γεωγραφικοῦ περιεχομένου ἔργων του προηγήθη ἡ συλλογὴ ποιημάτων Ἱερογραφικὴ Ἀρμονία, μὲ ἔμμετρα τῶν Θ. Προδρόμου, Γ. Πισιδίου καὶ Ν. Ξανθοπούλου, ἡ ὁποία ἐτυπώθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ 1802. Διασώζονται ἐπίσης 158 κηρύγματά του, καθὼς καὶ μία συλλογὴ ἀπὸ ἀρχαίας ἐπιγραφὰς δημοσιευθεῖσα εἰς τὸ περιοδικὸν Ἑρμῆς ὁ Λόγιος.